Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Asiantuntijapyyntönne 30.1.2017

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI RIKOSLAIN 30 LUVUN 13 §:N MUUTTAMISESTA (HE 258/2016 VP)

Eduskunnan lakivaliokunta pyytää asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 30:13 §:n muuttamisesta. Rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin törkeään kirjanpitorikokseen. Muutoksen tavoitteena on kohdentaa rikosvastuu yksilöllisen vastuun lisäksi myös oikeushenkilöön. Taustalla on korruption torjunnan tehostaminen.

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen törkeään kirjanpitorikokseen

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalan laajentamista törkeään kirjanpitorikokseen. OECD:n lahjonnanvastainen työryhmä on maaraportissaan suositellut rikoslain muuttamista siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuu laajennettaisiin koskemaan rikoslain 30-luvussa tarkoitettuja kirjanpito- ja tilintarkastusrikoksia sekä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädettyä kirjanpitorikkomusta.

Pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että kirjanpitovelvollisten oikeushenkilöiden toiminnasta saadaan luotettavaa tietoa. Lain mukaan hoidettu kirjanpito turvaa useiden eri tahojen intressejä, eikä voida pitää millään muotoa hyväksyttävänä, että kirjanpito laiminlyömällä voitaisiin saavuttaa perusteettomasti etua verrattuna lain mukaisesti toimiviin kirjanpitovelvollisiin.

On kuitenkin perusteltua, että hallituksen esitys rajaa oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalan laajentamisen koskemaan ainoastaan rikoslain törkeää kirjanpitorikosta. Hallituksen esityksessä on tuotu esille, että oikeushenkilön rangaistusvastuu on lähtökohtaisesti tullut kysymykseen verraten vakavan ja suunnitelmallisen rikollisuuden kohdalla.

Yhdymme hallituksen esityksessä esitettyihin näkökantoihin, että oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei ole perusteltua ulottaa muihin rikoslaissa

säädettyihin kirjanpito- ja tilitarkastusrikoksiin eikä kirjanpitolaissa säädettyyn kirjanpitorikkomukseen. Niiden kohdalla yksilöllistä rangaistusvastuuta voitaneen pitää lähtökohtaisesti riittävänä.

Kirjanpito- ja tilintarkastusrikoksen osalta rangaistusasteikko on törkeää kirjanpitorikosta huomattavasti lievempi, ja rikoslain ulkopuolisen kirjanpitorikkomuksen osalta rangaistusuhkana toimii sakko. Ottaen huomioon rangaistusjärjestelmän käytön viimesijaisuuden rikosoikeuden yleisenä periaatteena sekä rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen rangaistusjärjestelmän kokonaisuutta määrittävänä tekijänä, on oikeushenkilön rangaistusvastuun rajaaminen koskemaan vain kirjanpitorikoksen törkeää tekomuotoa siltäkin osin perusteltu.

Yhteisösakko kohdistuisi tosiasiallisesti yhtiön eri intressiryhmiin, jotka tilanteesta riippuen olisivat esimerkiksi velkojia, osakkeenomistajia, äänellisiä tai äänettömiä yhtiömiehiä. Esimerkiksi osakeyhtiössä yhtiön toimitusjohtaja ja hallitus ovat lain nojalla vastuussa kirjanpidon asianmukaisesta järjestämisestä ja valvonnasta. Oikeushenkilön rangaistusvastuu törkeän kirjanpitorikoksen osalta voisi johtaa tilanteeseen, jossa yhtiölle tuomittaisiin yhteisösakko tilanteessa, jossa yhtiön johto on tavoitellut rikollisella tavalla omaa etuaan yhtiön ja osakkeenomistajien kustannuksella.

Lisäksi lakiehdotuksen osalta on huomionarvoista, että oikeushenkilön rangaistusvastuu voisi tulla kyseeseen paitsi kirjanpidon hoitamiseen liittyvän tosiasiallisen määräysvallan lisäksi myös tilanteessa, jossa kirjanpidon hoitaminen on uskottu toimeksiannolla toisen oikeushenkilön esimerkiksi tilitoimiston hoidettavaksi. Lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, että käytännössä yhteisövastuu kohdistuisi kuitenkin pääosin kirjanpitovelvollisiin oikeushenkilöihin, mutta periaatteellisesti myös toimeksiannon perusteella kirjanpitoa hoitavaan oikeushenkilöön.

Rangaistusvastuun tulisi pääsääntöisesti kohdistua vain siihen kirjanpitovelvolliseen oikeushenkilöön, jonka omassa toiminnassa törkeä kirjanpitorikos on tehty. Vastuun ulottamista kokonaan toiseen oikeushenkilöön kuin siihen, jonka toiminnassa rangaistavaan tekoon on syyllistytty, ei voida pitää perusteltuna kuin aivan poikkeuksellisissa tilanteissa. Esimerkiksi tilitoimiston rikosvastuu toimeksiantajansa toiminnassa tehdystä törkeästä kirjanpitorikoksesta voisi tulla kyseeseen vain hyvin poikkeuksellisesti.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät ry

Tiina Toivonen
lainsäädäntöasioiden päällikkö